

Bezdůvodné obohacení

Počátkem promlčecí doby při bezdůvodném obohacení je den, kdy se oprávněný v konkrétním případě skutečně dozví o tom, že došlo na jeho úkor k získání bezdůvodného obohacení a kdo je získal. Není přitom rozhodné, že měl možnost se potřebné skutečnosti dozvědět již dříve.

Počátkem promlčecí doby při bezdůvodném obohacení je den, kdy se oprávněný v konkrétním případě skutečně dozví o tom, že došlo na jeho úkor k získání bezdůvodného obohacení a kdo je získal. Není přitom rozhodné, že měl možnost se potřebné skutečnosti dozvědět již dříve.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 33 Odo 702/2002, ze dne 29.10.2002)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobce JUDr. K. K., správce konkurzní podstaty úpadce D. T., proti žalovaným 1. V. J., 2. M. J., 3. V. H., zastoupeným, advokátem, o 7,889.806,95 Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 5 pod sp. zn. 8 C 519/99, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 25. října 2001 č. j. 64 Co 277/2001 - 123, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 25. října 2001 č. j. 64 Co 277/2001 - 123 a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 19. ledna 2001 č. j. 8 C 519/99 - 42, se zrušují a věc se vrací Obvodnímu soudu pro Prahu 5 k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Obvodní soud pro Prahu 5 rozsudkem ze dne 19. ledna 2001, č. j. 8 C 519/99 - 42 zamítl žalobu, aby žalovaní zaplatili žalobci částku 7,889.806,95 Kč s úrokem z prodlení ve výši 26% od 1. 11. 1997 do zaplacení ve prospěch konkurzní podstaty, tj. na účet konkurzní podstaty č. ... vedený u G. C. B., a. s., pobočka P. tak, že první žalovaný zaplatí částku 3,944.903,47 Kč s příslušenstvím, první žalovaný a druhá žalovaná společně a nerozdílně zaplatí částku 986.225,87 Kč s příslušenstvím a třetí žalovaná zaplatí částku 2,958.677,61 Kč s příslušenstvím. Současně rozhodl o náhradě nákladů řízení. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že, na majetek žalobce byl usnesením Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 16. 4. 1998 č. j. 89 K 15/97-26 prohlášen konkurz a JUDr. K. K. byl ustanoven správcem konkurzní podstaty. Žalovaní jsou podílovými spoluvlastníky nemovitostí č. p. 484 - objekt bydlení se st. p. č. 298 v P., J. Z. č. 22, k. ú. B. Úpadce a žalovaní uzavřeli dne 1. 1. 1993 bez souhlasu příslušného úřadu smlouvu o nájmu předmětných nemovitostí, v níž si dohodli, že žalobce provede na svůj náklad rekonstrukční a dostavbové práce s tím, že po dohodnutou dobu nebude zvyšováno nájemné. Dne 1. 6. 1998 převzal úpadce dílo (rekonstrukci nemovitosti) provedené na základě smlouvy o dílo uzavřené dne 5. 5. 1994 mezi žalobcem a společností S., spol. s r. o. Cena provedených prací činila 7,889.809,65 Kč. Kolaudačním rozhodnutím, které nabylo právní moci dne 9. 1. 1997, bylo povoleno užívání rekonstruované nemovitosti. Úpadce prostory vyklidil ke dni 31. 10. 1997. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že nájemní smlouva uzavřená mezi účastníky řízení je neplatná ve smyslu § 3 odst. 4 zák. č. [116/1990](#) Sb. Pokud úpadce na základě neplatné smlouvy uzavřel s obchodní společností smlouvu o dílo, je tato smlouva ve vztahu k žalovaným smlouvou ve prospěch třetí osoby, přičemž v důsledku provedených stavebních prací došlo ke zvětšení majetku žalovaných a ke zmenšení majetku úpadce. Plnění na základě smlouvy o dílo je důvodem vzniku

bezdůvodného obohacení na straně žalovaných. Jedná se o majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu podle § 451 odst. 2 obč. zák., neboť žalobci v důsledku neplatnosti nájemní smlouvy neplynul ze zhodnocení majetku žalovaných žádný prospěch. Právo na vydání majetkového prospěchu však žalobci nepřiznal, protože došlo podle § 107 odst. 1 obč. zák. k jeho promlčení ve dvouleté subjektivní promlčecí lhůtě, která počíná běžet ode dne, kdy se oprávněný dozví, že k bezdůvodnému obohacení došlo a kdo se na jeho úkor obohatil. Žalobce podle názoru soudu prvního stupně musel vědět o bezdůvodném obohacení nejpozději dnem kolaudace, tj. dnem právní moci kolaudačního rozhodnutí 9. 1. 1997. Pokud podal žalobu až 29. 10. 1999, učinil tak až po uplynutí dvouleté promlčecí doby (10. 1. 1999).

K odvolání žalobce odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a současně rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a ztotožnil se i s jeho právními závěry. K námitce žalobce ohledně platnosti smluvního ujednání o investicích žalobce obsažené v nájemní smlouvě odvolací soud uvedl, že na toto ujednání nelze pohlížet jako na právní důvod plnění, neboť je neplatné, protože toto ujednání neobstojí samostatně bez provázanosti na neplatnou nájemní smlouvu.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Přípustnost dovolání dovozuje ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), neboť se domnívá, že rozhodnutí odvolacího soudu má zásadní právní význam. Vytýká soudům obou stupňů, že nesprávně, tj. v rozporu s § 100 odst. 1 a § 107 odst. 1 ObčZ, posoudily počátek běhu dvouleté subjektivní promlčecí doby pro vydání bezdůvodného obohacení. Počátek běhu dvouleté subjektivní promlčecí doby je vázán na subjektivní okamžik, kdy se žalobce dozvěděl o skutečnostech rozhodných pro uplatnění svého práva. V žádném případě nemůže být běh dvouleté promlčecí doby vztahován k okamžiku právní moci kolaudačního rozhodnutí, kdy se podle ničím nepodloženého názoru soudů obou stupňů žalobce o bezdůvodném obohacení žalovaných dozvěděl. Žalobce se v předmětném případě dozvěděl o bezdůvodném obohacení žalovaných až na základě námítky neplatnosti nájemní smlouvy vznesené správcem konkurzní podstaty, tedy po prohlášení konkurzu dne 16. 4. 1998; do této doby považoval nájemní smlouvu za platnou a v době kolaudace se domníval, že plní na základě platné smlouvy. Dovolatel dále namítl, že je nesprávný závěr odvolacího soudu o neplatnosti smluvního ujednání o investicích obsaženého v neplatné nájemní smlouvě, neboť neexistuje žádný zákonný důvod, o který by bylo možné neplatnost takové dohody opřít. Dovolatel navrhl zrušení rozsudků soudů obou stupňů a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno oprávněnou osobou a obsahuje stanovené náležitosti, nejprve posuzoval, zda je dovolání přípustné.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně, je dovolání přípustné za podmínek upravených v ustanoveních § 237 odst. 1 písm. b) a písm. c) o. s. ř. Podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. je dovolání přípustné, jestliže odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl jinak než v dřívějším rozsudku proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil. Taková

situace v dané věci nenastala.

Dovolání je též přípustné proti rozsudku, jímž bylo rozhodnutí soudu prvního stupně potvrzeno, jestliže dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.]. Kdy jde o rozsudek po právní stránce zásadního významu se příkladmo uvádí v § 237 odst. 3 o. s. ř. O takový rozsudek jde zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem. Předpokladem je, že řešená právní otázka měla pro rozhodnutí o věci určující význam, tedy že nešlo jen o takovou právní otázku, na níž rozsudek odvolacího soudu nebyl z hlediska právního posouzení věci založen. Zásadní právní význam současně má rozsudek odvolacího soudu pouze tehdy, jestliže v něm řešená právní otázka má zásadní význam nejen pro rozhodnutí konkrétní věci (v jednotlivém případě), ale z hlediska rozhodovací činnosti soudů vůbec (pro jejich judikaturu). Řeší-li napadené rozhodnutí určitou právní otázku v rozporu s hmotným právem, má vždy - bez ohledu na výše uvedené předpoklady - po právní stránce zásadní význam. Úkolem dovolacího soudu bylo proto posoudit, zda napadené rozhodnutí má skutečně zásadní právní význam ve výše uvedeném smyslu.

V dané věci dovolatel napadá určení počátku běhu dvouleté subjektivní promlčecí doby stanovené v § 107 odst. 1 ObčZ pro promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení s tím, že tento počátek určil odvolací soud v rozporu s hmotným právem

Podle § 107 odst. 1 ObčZ se právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil. Podle druhého odstavce téhož ustanovení se nejpozději právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za tři roky, a jde-li o úmyslné bezdůvodné obohacení, za deset let ode dne, kdy k němu došlo.

U práva na vydání bezdůvodného obohacení je stejně jako u práva na náhradu škody stanovena dvojitá, kombinovaná promlčecí doba, tj. subjektivní a objektivní. Jejich počátek je upraven odlišně. Tyto dvě promlčecí doby počínají, běží a končí nezávisle na sobě. Subjektivní promlčecí doba je kratší - dvouletá, objektivní promlčecí doba je buď tříletá u bezdůvodného obohacení vzniklého z nedbalosti nebo desetiletá, jde-li o úmyslně způsobené bezdůvodné obohacení. Vzájemný vztah těchto dvou promlčecích dob je takový, že skončí-li běh jedné z nich, právo se promlčí, a to i vzdor tomu, že oprávněnému ještě běží i druhá promlčecí doba. Pokud marně uplynula aspoň jedna z uvedených dob a je vznesena námitka promlčení, nelze právo přiznat.

V posuzovaném případě je řešena právní otázka, kdy počíná běžet dvouletá subjektivní promlčecí doba. Za rozhodný je nutno považovat den, kdy se oprávněný v konkrétním případě skutečně dozví o tom, že došlo na jeho úkor k získání bezdůvodného obohacení a kdo je získal. Není přitom rozhodné, že měl možnost se potřebné skutečnosti dozvědět již dříve. V daném případě tedy není podstatná okolnost, kdy se žalobce při řádné péči musel, resp. mohl dozvědět, že na jeho úkor došlo ke vzniku bezdůvodného obohacení, ale kdy se o tom skutečně dozvěděl. Z § 107 odst. 1 Obč. Z. vyplývá, že pro počátek subjektivní promlčecí doby k uplatnění práva na vydání bezdůvodného obohacení je rozhodující subjektivní moment, kdy se oprávněný dozví o okolnostech, které jsou rozhodující pro uplatnění jeho práva. Tato vědomost oprávněného o tom, že na jeho úkor se někdo obohatil a o tom,

v čí prospěch k tomuto obohacení došlo, přitom musí být skutečná. Není přitom rozhodující, jestli se oprávněný o svém právu nedozvěděl vlastním zaviněním, tedy jestli se mohl o svém právu dozvědět anebo měl dozvědět při vynaložení potřebné péče.

Z uvedeného vyplývá, že závěr odvolacího soudu při posuzování vědomosti žalobce je třeba vycházet ze dne, kdy nabylo právní moci rozhodnutí o kolaudaci, bez ohledu na skutečnost, zda žalobce skutečně věděl o neplatnosti nájemní smlouvy a tedy o tom, že obohacuje žalované, není správný. Odvolací soud shodně se soudem prvního stupně okamžik, kdy se žalobce dozvěděl o vzniku bezdůvodného obohacení nesprávně ztotožnil s okamžikem, kdy se podle soudu při potřebné péči o vzniku tohoto bezdůvodného obohacení dozvědět musel.

Protože odvolací soud posoudil počátek běhu dvouleté subjektivní promlčecí doby stanovené v § 107 odst. 1 ObčZ pro vydání bezdůvodného obohacení v rozporu s konstantní judikaturou vyšších soudů (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze 17. 2. 1978 č. j. 2 Cz 35/77, publikovaný ve Sborníku stanovisek, zpráv o rozhodování soudů a soudních rozhodnutí Nejvyšších soudů ČSSR, ČSR a SSR ve svazku IV, rozsudek Nejvyššího soudu České republiky z 31. 8. 2000 č. j. 25 Cdo 2581/98), má rozhodnutí ve věci samé má po právní stránce zásadní právní význam, dovolání je proto přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. a současně je i důvodné.

Správným shledal dovolací soud právní závěre odvolacího soudu o neplatnosti smluvního ujednání v neplatné nájemní smlouvě o investicích žalobce v souvislosti s rekonstrukcí pronajaté nemovitosti žalovaných.

Částečná neplatnost právního úkonu je upravena v § 41 ObčZ, který stanoví, že vztahuje-li se důvod neplatnosti jen na část právního úkonu, je neplatnou jen tato část právního úkonu, pokud z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností, za nichž k němu došlo, nevyplývá, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu. Při posuzování otázky, zda část právního úkonu postiženou důvodem neplatnosti lze oddělit od ostatního obsahu tohoto úkonu je třeba dbát, aby byla respektována vůle účastníků právního úkonu s přihlédnutím k účelu, jehož dosažení osoba konající právní úkon sledovala. Na základě výkladu projevu vůle účastníků smlouvy (§ 35 ObčZ) a z okolností, za nichž byla smlouva uzavřena je třeba dovodit, že účelem ujednání rekonstrukce pronajaté nemovitosti na náklad žalobce bylo zamezit možnosti zvyšování nájemného po dobu nájmu a z povahy tohoto ujednání, které se vztahuje ke sjednanému nájemnému, vyplývá, že tuto část právního úkonu nelze od ostatního obsahu oddělit, což rovněž vyplývá z ujednání smlouvy v bodu IV., kde se uvádí, že v případě zániku nájemního vztahu jednostrannou výpovědí nájemcem neplatí ujednání o vypořádání vložených investic žalobce do majetku žalovaných.

Nejvyšší soud z výše uvedených důvodů podle § 243b odst. 2 věta za středníkem o. s. ř. rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a protože důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud také toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Další články:

- [Daňová exekuce](#)
- [Cenové rozhodnutí rozporné se zákonem](#)
- [Autonomie vůle](#)
- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zmatečnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Střídavá péče](#)
- [Restituce](#)
- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)